

Voorwoord

Gevoed door nostalgische gevoelens over vergankelijk natuurschoon, houdt de mensheid tegenwoordig krampachtig vast aan natuur in allerlei verschijningsvormen. Daarnaast speelt de creatie of reconstructie van natuurlijke fenomenen een belangrijke rol in de benadering van de natuurlijke omgeving om recht te doen aan oorspronkelijkheid en authenticiteit. Met het oog op een naderend einde van de natuur zonder menselijk ingrijpen, tonen deze reacties dat de plek die de natuur in de samenleving inneemt erg groot is. Dit is geen recent fenomeen, maar de benadering van de mens ten opzichte van de natuurlijke omgeving is wel van wisselend karakter gebleken. Meer dan over de vergankelijkheid van de natuur, maakt een dergelijke insteek vooral iets inzichtelijk over de betreffende samenleving, periode, tijdgeest, mentaliteit en cultuur. Oftewel, in hoeverre de verstandhouding tussen cultuur en natuur onder spanning staat en hoe deze verstandhouding vorm krijgt in een samenleving.

In deze Groniek staat de bijzondere en wisselende relatie tussen de mensheid en zijn alom aanwezige omgeving, de natuur, centraal. De chronologische volgorde van de thema-artikelen laat per periode zien hoe dit wisselende karakter vorm kreeg en tekenend was voor de samenleving en historische periode. Een belangrijke invalshoek van de artikelen is de nuancering van de al bestaande en veralgemeniseerde opvattingen over de relatie tussen mens en natuur in de behandelde periodes. Een historisch kader brengt de huidige omgangsvormen met onze omgeving in perspectief, waar bovenal een herijking van vastgeroeste opvattingen van belang is.

In het eerste thema-artikel laten Frits Naerebout en Stefan Penders met een casestudy over de benadering van rivieren in de Romeinse wereld zien wat de relatie was tussen mens en natuur in de oudheid. Ondanks de goddelijke status die de rivieren kregen toegekend, nuanceren de auteurs de stereotypering van een primitieve verering van de natuur in de oudheid. Bovendien beschrijven zij een discussie over de functie van natuur die in de Romeinse wereld woedde, die ons tegenwoordig niet heel onbekend voorkomt.

Heikki Mikkeli past de centrale thematiek vervolgens toe op de Verlichting en de Romantiek. Hij benadert de traditionele tegenstelling tussen deze stromingen in opvattingen over de natuur op vernieuwende wijze en laat zien dat de verhoudingen tussen de aanhangers van de rede en

emotie meer diffuus waren. Bovendien betoogt Mikkeli dat we op moeten passen met het spiegelen van de Romantische benadering ten opzichte van de natuur aan onze tegenwoordige notie van de vergankelijke natuur.

De creatie en reconstructie van natuurlijke verschijnselen worden door Erwin H. Karel in een artikel over de paradoxale maakbare natuur omschreven, waarin de spanning tussen natuur en cultuur complexe vormen aanneemt. Sinds het einde van de negentiende eeuw houdt de Nederlandse politiek zich in toenemende mate bezig met de problematiek van de 'maakbare natuur'. Het is daarbij nog maar de vraag of er in het belang van 'natuurgronden' of 'cultuurgronden' wordt geredeneerd.

De thema-artikelen worden afgesloten door een artikel van Wybren Verstegen. Aan de hand van Clive Ponting's *A Green History of the World* (1991) betoogt Verstegen dat vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw 'donkere' en fatalistische scenario's over de geschiedenis en de toekomst van het milieu geschetst werden. Maar dergelijke scenario's en doembeelden doen geen recht aan een volledig beeld van milieugeschiedenis en vernauwen slechts een heldere en objectieve blik. Aan deze nuancering voegt Verstegen toe dat er meer rekening gehouden moet worden met recent milieuhistorisch onderzoek, waar veelzijdige en vernieuwende onderzoeken bijdragen aan een verbreding van een meer optimistische blik.

Het supplement van deze Groniek wordt ingeleid door de rubriek Hoog van de Toren, geschreven door een van onze redacteurs, Noortje Baas. Naar aanleiding van het beeld van Lenin dat een aantal maanden in het centrum van Assen te zien is geweest, in combinatie met de tentoonstelling 'De Sovjet-mythe' in het Drents Museum, analyseert Noortje Baas de reacties op het beeld, de gevoelens die het bij de omstanders oproept en de betekenis van een confrontatie met een recent, maar vreemd geworden verleden.

In de rubriek Historisch Erfgoed benadert Roel Griffioen de problematiek rond de stedelijke vernieuwing in Amsterdam Nieuw-West. Hij betoogt dat er vanwege grootschalige vernieuwingsoperaties die tot doel hebben de culturele en sociaaleconomische diversiteit te bevorderen, de publieke ruimte ten onrechte verloren gaat.

Edwina Hagen vult in deze Groniek de rubriek Persoonlijkheden met een artikel over Rutger Jan Schimmelpenninck. Door de toepassing van nieuwe theorieën op weinig gebruikt primair bronnenmateriaal komt zij tot vernieuwende conclusies die pleiten voor een herwaardering van (de overgeleverde visie op) Rutger Jan Schimmelpenninck.

We sluiten af met nog een bijdrage aan de rubriek Persoonlijkheden

van een van onze redacteuren, Bob Castelein. In dit artikel staat de invloed van de Republikeinse senator Barry Goldwater op de opkomst van de rechtervleugel van de Republikeinse partij en het nieuwe Amerikaanse conservatisme centraal. Castelein analyseert deze ontwikkelingen naar aanleiding van Goldwater's campagne voor de presidentiële verkiezingen van 1964.

Wij hopen u in de 196e uitgave van Groniek een interessant historisch kader over de vaak paradoxale menselijke omgang met de natuur te bieden.

De redactie wenst u veel leesplezier.